

פעולה לט"ו בשבט

מותאם לקבוצות: נטעים-נירים

קרדיט על הכנת הפעולה: עמית רוזנבלט, ישי פינקלר, ידידיה רייצמן ואיתן פריד.

מטרת הפעולה

להסביר לחניכים מה זה ט"ו בשבט, שיקבלו קצת יותר רקע על החג ועל מה חוגגים.

מבנה הפעולה

1. פתיחה
2. סיפור 'הרימון שהציל'
3. משחק בינגו עם חידון לט"ו בשבט
4. סיכום

מהלך הפעולה

1. פתיחה

לשתף מסך ולכתוב בגדול את המילה ט"ו בשבט, לעשות מעין סיעור מוחות ולשאול את החניכים מה עולה להם בראש מהמילה ט"ו בשבט, לכתוב את כל המילים שהם אומרים מסביב למילה ט"ו בשבט בשיתוף מסך.

2. סיפור

הרימון שהציל (נספח מס' 1) אפשר להקריא לעשות הצגה עם החניכים שכל אחד קורא משפט, כל מה שעולה על ראשכם.

3. משחק

מבקשים לפני הפעולה מכל חניך להכין כרטיסיית בינגו ריקה, עושים לחניכים חידון על ט"ו בשבט (נספח מס' 2) משתפים מסך עם לוח ריק וכל פעם שמתגלית תשובה כותבים אותה במסך, אחרי שמסיימים את החידון כל חניך בוחר תשע מילים להכניס לתוך הכרטיסייה שלו ומשחקים בינגו רגיל, כל פעם אומרים מילה ולמי שיש את המילה מוחק אותה אצלו בכרטיסייה, מי שסיים את כל הכרטיסייה ראשון הוא המנצח):

4. סיכום

מסכמים את הפעולה, החניכים למדו על ט"ו בשבט ואנחנו רוצים רגע לעבד איתם את כל הידע שצברו, אפשר לעשות סבב סיכום מהיר שכל אחד יגיד מה התחדש לו על ט"ו בשבט, או שיגיד ממה הוא הכי נהנה בפעולה... בשביל שזה יישב אצלם מסודר בראש תסבירו שוב במשפט אחד על החג, וזהו... לכו לאכול פירות יבשים!!

(יש אופציה לשלוח לחניכים הביתה ציפור שמצורף בנספח 3)

נספחים

נספח מס' 1

הרימון שהציל

על שפת ים הכנרת, בבקתה קטנה לא הרחק מטבריה, התגורר לו יהודי בשם ניסים כנורי. ניסים זה היה יהודי עני מרוד. לא היו לו שדות או כרמים, כי אם עץ רימון בודד אחד שעמד ליד הבקתה הקטנה. במשך השנה כולה הוא היה יושב ולומד בצל ענפי העץ העבים. כאשר הפירות היו מבשילים לא היה קץ לשמחת ניסים ומשפחתו. הם היו אוכלים מן הפירות ומתפרנסים ממכירת רימונים. מובן מאליו כי פרנסה בשפע לא היתה לו, לניסים.

כאשר הגיעה תקופת "שלושת השבועות" שבין שבעה-עשר בתמוז לתשעה באב, בהם עם-ישראל מתאבל על חורבן הבית וירושלים, היה העץ כבר מלא בפירות עסיסיים. ניסים ומשפחתו היו ממתינים בסבלנות עד לאחר שחלפו ימי האבל הלאומיים. אז, הם היו יוצאים אל העץ, קוטפים מפירותיו המתוקים וב"שבת נחמו" מברכים ברכת שהחיינו ומודים לבורא העולם על הפירות. את הרימון הטוב ביותר היה ניסים שומר לקראת ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות.

לרימונים של ניסים יצא שם טוב בכל הסביבה, ויהודים כערבים נהרו לחצרו כדי לרכוש מתוצרתו. ילדים היו לו כמעט כמספר הרימונים על העץ. הם גדלו והתפתחו יפה, ממש כמו הרימונים, אך הגיע היום ובתו הגיעה לפרקה. כפי שנהוג היה באותם הימים, היה על ההורים להעניק "נדוניה" מכובדת לחתן הטרי. אך מנין לו, לניסים העני המרוד, כסף לנדוניה?

ואם לא די בכך, הרי שתקופת שלושת השבועות הלכה והתקרבה, והעץ עמד ריק, ללא פירות, כשענפיו שמוטים למטה, כאילו התבייש במה שאירע לו.

חלף-עבר לו תשעה באב, וניסים המסכן עמד ליד העץ, מחפש אולי ימצא בכל זאת רימון או שניים? "אברהמ'לה" הוא קרא לבנו הקטן, "בוא ותטפס על העץ, אולי תגלה בין העלים איזה רימון מסתתר?"

אברהמ'לה מיהר לטפס על העץ כשהוא מזיז לצד ענפים ועלים, ולפתע בקעה מפיו קריאה: "אבא, מצאתי רימון! ועוד אחד, ועוד אחד!" הוא ירד מן העץ ובידיו 'שלל' רב: שלושה רימונים עסיסיים ויפים.

"תודה לא-ל" אמר ניסים. "מעולם לא ראיתי רימונים יפים כאלו".

לא חלף זמן רב והנשים החלו מתדפקות על דלתו של ניסים, כדי לרכוש רימונים כרגיל. אך ניסים נאלץ להשיב את פניהם ריקם. "נותרו לי רק שני רימונים" הוא הסביר. "על אחד מהם נברך בראש-השנה ונבקש שירבו זכויותינו כרימון. את השני נאכל בט"ו בשבט. אני מצטער, בואו בשנה הבאה" הוא אמר, והם איחלו לו יבול טוב יותר בשנה החדשה.

שבת נחמו חלפה בששון ובשמחה על משפחת כנורי. ראש השנה חלף-עבר אף הוא, אך לאחר מכן החלה אשתו לדאוג: מה יהיה על בתם שהגיע לפרקה? היא החלה להפציר בבעלה שיצא לחוץ לארץ כדי לעורר את רחמי היהודים ולקבץ נדבות.

לאחר הפצרות רבות נעתר ניסים לבקשתה. הוא עבר דרך עיירות וכפרים, עד שהגיע לעיר קושטא הגדולה. היה זה בליל ט"ו בשבט.

כרגיל, הוא עשה את דרכו לבית-המדרש המקומי, שם תיכנן ללון ולאכול ממעט המזון שהיה ברשותו. מיד כשנכנס הוא הבחין שהיהודים מודאגים במיוחד ומשוחחים בינם לבין עצמם. "מה קורה כאן", הוא שאל וקיבל את התשובה הבאה:

בנו של הסולטן חלה במחלה אנושה, אביו החליט כי היהודים קיללו אותו. הוא הציב בפניהם תנאי: עליהם להתפלל לרפואת בנו. אם עד תאריך מסויים בנו לא יבריא, כל היהודים יגורשו מן העיר. מחר, ט"ו בשבט, זהו המועד האחרון לרפואת בנו של הסולטן.

קהל רב התקבץ בבית-הכנסת כדי להתפלל ולומר פרקי תהילים. ניסים התיישב לומר תהילים עם כולם, כשלפתע ניגש אליו השמש המקומי. "האם אתה מארץ ישראל?" נשאל ניסים המופתע שהשיב: "כן, כיצד ידעת?" - "הרב שלנו הוא יהודי קדוש. הוא אמר כי הוא מריח ריח של ארץ הקודש בבית-המדרש. בוא נא עמי".

השמש הוביל את ניסים לחדרון קטן, שם ישב הרב, ישיש מופלג ובעל הדרת פנים. הוא שאל במאור פנים את ניסים: "מה שלום היהודים בארץ הקודש?"

"אני מתאר לעצמי כי הרב מריח את ריח הרימון מארץ-ישראל אשר ברשותי" אמר-שאל ניסים.

"יש לך רימון מארץ ישראל?" שאל הרב בקול נרגש.

"כן, רבי" השיב ניסים. "ואני חושב לאכול אותו כעת, לרגל ראש השנה לאילנות. לכבוד יהיה לי אם הרב יתכבד לאכול מרימון זה".

הרב הישיש קפץ ממקומו וחיבק את ניסים בשני ידיו. "בורא העולם שלח אותך לכאן כדי להציל את הקהילה הקדושה מסכנת הגירוש המרחפת עליה".

ניסים הביט בו בחוסר הבנה מוחלט.

"אתמול ישבתי והתעמקתי בספרים הקדושים על סודות הפירות" סיפר לו הרב. "משום מה, המילה 'רימונים' שבה ועלתה מול עיני. הבנתי כי כאן נעוץ הפתרון..."

"האם אתה יודע מה ראשי התיבות של המילה רימונים?" המשיך הרב בהתרגשות. "רפואת מלך ובנו ניסים יביא מהרה!" בוא עמי, חיש מהר, לארמון הסולטן. אסור לנו לאבד זמן!"

כשהוא עדיין מבולבל מהמתרחש מיהר הרב לגשת בזריזות אל ארמון הסולטן. הם הוכנסו מיד פנימה, שם מצאו סולטן מיואש ובוכה. "הכנס אותנו לחדר בנך" אמר הרב "בעזרת השם אנו נרפא אותו תיכף ומיד!"

במיטה מלכותית שכב הנסיך הצעיר, חיוור וללא כל סימן חיים.

רבי ניסים הוציא את הרימון מהעטיפה ונתן אותו לרב. הרב חתך את הרימון לשניים, וסחט מחצית מן הרימון לתוך כוס קטנה. את המיץ נתן טיטפף לשפתותיו של החולה ולתדהמת כל הנוכחים, פתח החולה את עיניו! חיש-מהר הבחינו הנוכחים כיצד הנסיך מבריא והולך.

הסולטן נישק את ידיהם של הרב הזקן וניסים. "הצללתם את בני" - אמר - "לעולם לא אשכח לכם זאת".

"את החצי השני השארתי לברכה" אמר ניסים לרב בחיוך, והם מיהרו לשוב ולבשר ליהודי העיר על הנס שאירע להם.

לטבריה שב ניסים כשהוא עמוס בכסף וזהב, מתנת הקהילה היהודית בקושטא. מובן מאליו כי דאגות לא היו לו.

ובבית, קידם את פניו עץ הרימון העתיק, כשהוא שוב מלא בפירות אדומים ועסיסיים.

[מעובד על-פי הספר "חגי ישראל ומועדיו" בהוצאת קה"ת.]

נספח מס' 2

בחור כארז ארז
 על ראש ה... ברוש
 עליה גדלים ענבים גפן
 שם אחר לתמר דקל
 שיח ריחני שמשמש גם לבשמים הדס
 משפחה אליה שייכים עצי השקד ורדיים
 ירוקים או שחורים זית
 ממנה מכינים לחם חיטה
 ראש השנה לאילנות טו בשבט
 בו גדלים עצים יער
 נוסדה בט"ו בשבט כנסת ישראל
 פרי חמוץ לימון
 בית הספר החקלאי הראשון מקווה ישראל
 מנהג יפה בחג נטיעות
 הגבעול הנושא את פרי התמר סנסן
 עץ או איזור בארץ ערבה
 אם המושבות פתח תקווה
 קצה העץ צמרת
 ארגון האחראי על יערות ונטיעות קרן קיימת לישראל
 כך הולכים השותלים _____ לב ואת ביד... רון
 פורחת בט"ו בשבט שקדייה
 מצוות התלויות בארץ בירקות ובפירות. תרומות ומעשרות
 על דגלה עץ לבנון
 משול לאדם עץ השדה
 משול לתמר צדיק
 הנוטע הראשון נח
 הפרי הראשון שנאכל בתנ"ך תפוח
 לפי דעתו יש לחוג ראש השנה לאילן בא' בשבט שמאי
 בט"ו בשבט תרע"ח הונחה לה אבן הפינה אוניברסיטה
 אותי נטע אברהם אבינו בבאר שבע אשל
 עץ ופריו המתחילים באותה אות אורן - אצטרובל
 יש בו ריח ואין בו טעם הדס
 נביאה ועץ באותה אות דבורה - דקל
 מזלו של חודש דלי

נספח מס' 3

צ'ופר לט"ו בשבט:

תנועת הנוער התורני לאומי
הראשונה בישראל

ט"ו בשבט הוא חג לטבע
אותו יש לשמר בדרך קבע
חג של נטיעת שורשים וצמיחה
לבלוב ניצנים ופריחה
חג שופע פירות האדמה
התמזגות הנוף - לגוף ולנשמה
"כי האדם עץ השדה" כך נאמר במקורות
היא עובדה הכרחית להמשך הדורות
מאחלים לכם חג ירוק ופורח
והמשך מודעות לשמירת החי והצומח

תנועת הנוער התורני לאומי
הראשונה בישראל

ט"ו בשבט הוא חג לטבע
אותו יש לשמר בדרך קבע
חג של נטיעת שורשים וצמיחה
לבלוב ניצנים ופריחה
חג שופע פירות האדמה
התמזגות הנוף - לגוף ולנשמה
"כי האדם עץ השדה" כך נאמר במקורות
היא עובדה הכרחית להמשך הדורות
מאחלים לכם חג ירוק ופורח
והמשך מודעות לשמירת החי והצומח